

Regeringen
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över remissen *En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)*

Dnr 2023:1014

Skolverket har ombetts att yttra sig över remissen *En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)*. Yttrandet behandlar de delar där Skolverket bedömer att skolväsendet påverkas och myndigheten har synpunkter.

Sammanfattning

Skolverket konstaterar att utredningen har lämnat flera förslag i angelägna frågor och instämmer i att det är av betydelse att stärka förutsättningar för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Skolverket instämmer i utredningens övergripande mål samt de långsiktiga målen med fokus på att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld. Skolverket anser att regeringen i den fortsatta beredningen behöver förtydliga vad uppdraget för de utsedda nationella aktörerna innebär och vilken förväntan som finns på de bidragande myndigheterna för att stärka barns rättighet till en uppväxt fri från våld.

Myndigheten bedömer att en nära samverkan och samordning av insatser mellan skolan och andra verksamheter såsom exempelvis socialtjänsten, polisen, hälso- och sjukvård, ungdomsmottagningar och barn- och ungdomspsykiatri för att förebygga och bekämpa våld mot barn är av största vikt.

Skolverket vill framhålla att skolan bidrar i det våldsförebyggande arbetet med utgångspunkt i det som finns formulerat i skolväsendets styrdokument. En trygg och säker skola med avsaknad av våld är förutsättningar för att barn och elever ska lära och utvecklas i skolan. Skolans uppdrag med kunskaper och värden och hälsofrämjande uppdrag kan bidra i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål.

Samtliga utsedda nationella aktörer är viktiga för att bidra, men inom ramen för sitt uppdrag och med fokus på stärkt samverkan.

Nedan följer en sammanfattning av Skolverkets ställningstaganden:

Skolverket tillstyrker följande förslag:

- 15.2.1 Kunskapshöjande insatser i förskola och skola.
- 15.2.2
 - Vuxnas förutsättningar och förmåga till upptäckt samt att agera vid tecken på våld ska förbättras
 - Om att ställa frågor om våld inom vård och omsorg
- 15.3.5
 - Stärka förutsättningarna för vuxna som möter barn i samhällsvården att ge betydelsefullt stöd.
 - Förbättrade förutsättningar för skolpersonal att ge vardagsnära stöd till barn i samband med våldshändelser.

Skolverket avstyrker följande förslag:

- 15.1.2 Förstärka kravet på att förmedla kunskap om våld till barn i förskola och skola.
Skolverket avstyrker förslaget som berör förändringar i läroplanerna då de förändringar som efterfrågas redan finns på plats i och med de nya skrivningarna som började gälla i juli 2022.

Skolverket konstaterar att det är oklart vad utredningen menar och hur uppdragen ska tolkas i följande förslag:

- 15.1.5 Nationellt enkätsystem.
Skolverket konstaterar att det är oklart vad utredningen menar med att tillhandahålla ett nationellt enkätsystem.
- 15.2.2 Om att ställa frågor om våld inom vård och omsorg.
Skolverket omnämns inte i detta förslag. Skolverket ser dock ett behov av att myndigheten samverkar med SBU och Socialstyrelsen om förslaget går igenom.
- 15.5.2 Våld mot barn ska synliggöras i den officiella statistiken.
Skolverket tolkar utredningens förslag som att det endast omfattar den nationella trygghetsundersökningen som genomförs av Brottsförebyggande rådet. Med den tolkningen har Skolverket ingen åsikt om förslaget. Om utredningens förslag ska tolkas som att all statistik om barn ska redovisas utifrån samtliga diskrimineringsgrunder, avstyrker Skolverket förslaget.

Skolverkets synpunkter

Yttrandet följer dispositionen i utredningen.

Kapitel 14 En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

Skolverket kan inte bedöma förslaget om att vissa myndigheter ska delta som bidragande och anser att regeringen i den fortsatta beredningen behöver förtydliga detta uppdrag. Skolverket saknar en analys av varför de olika myndigheterna pekas ut som bidragande och på vilka grunder de förväntas bidra. Det försvårar bedömningen av vad uppdraget kommer att innebära i praktiken.

Utredningen menar att Folkhälsomyndigheten bör ges frihet att närmare precisera vilka uppgifter och vilka samarbeten som myndigheten behöver från andra aktörer. Skolverket menar att detta kan innebära en ordning där Folkhälsomyndigheten i praktiken styr och ger uppdrag till andra myndigheter. För att modellen med bidragande myndigheter ska fungera krävs sannolikt att regeringen förtydligar förväntan på de bidragande myndigheterna i ett uppdrag.

Skolverket konstaterar också att utredningen inte analyserat vilka ekonomiska konsekvenser förslaget får för de bidragande myndigheterna. Beroende på vilka uppgifter och samarbeten som Folkhälsomyndigheten kommer behöva, ser Skolverket en risk att förslaget innebär utökade arbetsuppgifter för vilka myndigheten saknar finansiering.

Insatsområdena

15.1.1

Förbättrade förutsättningar för hälso- och sjukvårdens främjande och förebyggande arbete

Skolverket har i remissyttrandet över slutbetänkandet *Börja med barnen – Följ upp hälsa och dela information för en god och nära vård (SOU 2021:78)*¹ framfört att myndigheten ställer sig generellt bakom att ett nationellt hälsoprogram för barn och unga tas fram och ser att programmet har potential att göra nytta. Skolverket ställer sig också positivt till att som myndighet medverka i arbetet med att ta fram programmet.

15.1.2

Förstärka kravet på att förmedla kunskap om våld till barn i förskola och skola

Skolverket avstyrker förslaget som berör förändringar i läroplanerna.

Skolverket anser att kravet att förmedla kunskap om våld till barn i förskola och skola är viktigt men bedömer att de förändringar som efterfrågas redan finns på plats i och med de nya skrivningarna i läroplanerna som började gälla i juli 2022.

¹ https://www.regeringen.se/contentassets/19b1598a162a4256b8c5e614114837e8/sou-2021_78.pdf

Läroplanerna betonar vikten av att skapa en trygg och säker miljö för eleverna samt att arbeta för att förhindra och motverka våld och kränkningar ur olika perspektiv. Där finns skrivningar om att våld ska förebyggas och bemötas med kunskaper och aktiva insatser. I förskolans, grundskolans och gymnasieskolans läroplaner finns formuleringar om att barn och elever ska få kunskap om barnkonventionen och dess innehåll. I grundskolan och likvärdiga skolformers läroplaner finns även skrivningar om att eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan. Skolan har en fortsatt viktig roll att förmedla denna kunskap och skapa en trygg och säker miljö för eleverna.

15.1.5

Undersöka förutsättningar för ett nationellt enkätssystem för användning i enskilda skolors systematiska kvalitetsarbete

Skolverket konstaterar att det kan finnas olika tolkningar av vad utredningen menar med att tillhandahålla ett nationellt enkätssystem.

I och med att utredningen återkommande skriver att en analys och beslut avseende relevanta åtgärder behöver göras mot bakgrund av förutsättningarna på den enskilda skolan kan förslaget tolkas som att Skolverket ska tillhandahålla verktyg som huvudmän och rektorer själva kan använda för att analysera sin verksamhet. Om detta är en korrekt tolkning av utredningens förslag tillstryker Skolverket förslaget.

Om tolkningen i stället är att Skolverket ska undersöka förutsättningarna att genomföra en återkommande enkätundersökning så avstyrker Skolverket förslaget.

Förslaget skulle med den senare tolkningen vara mycket omfattande, kräva stora resurser av Skolverket och innebära en mycket stor uppgiftslämnarbörd för personalen i skolan. Det skulle sannolikt vara mycket svårt för en nationell aktör som Skolverket att få en tillräcklig svarsfrekvens i en sådan enkätundersökning för att den skulle kunna användas med de syften som utredningen avser. Om enkätundersökningen skulle avse uppgifter om individer skulle det också innebära att Skolverket skulle förfoga över mycket känsliga personuppgifter om en stor mängd barn, vilket kräver särskilda juridiska överväganden.

Oavsett utredningens bedömning att Skolinspektionens enkät inte anses tillräcklig, skulle en sådan enkätundersökning också innebära en överlappning av Skolinspektionens arbete, vilket inte skulle vara en effektiv användning av skattemedel. Skolverket menar också att förslaget inte speglar huvudmannens ansvar att själv analysera sin verksamhet inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

15.2.1

Kunskapshöjande insatser i förskola och skola

Skolverket ser positivt på att barn och elever ska få ökade kunskaper om våld, utifrån definitionen i barnkonventionen. Skolverket ser också att det redan finns förutsättningar för det i och med de nya skrivningarna i de inledande delarna i läroplanen som började gälla i juli 2022. Se vår kommentar till förslag i 15.1.2 *Förstärka kravet på att förmedla kunskap om våld till barn i förskola och skola.*

Skolverket ger verksamheterna stöd kring frågor som främjar trygghet och förebygger våld. Till exempel främja likabehandling, främja trygghet och studiero, förebygga och motverka trakasserier, sexuella trakasserier, diskriminering och kränkande behandling, stöd inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt stöd i att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Ett uppdrag att formulera och ta fram en kunskapshöjande insats kan genomföras av Skolverket, mot bakgrund av befintliga skrivningar i läroplanerna och med utgångspunkt i redan påbörjade insatser på myndigheten. Utifrån de förutsättningarna tillstyrker Skolverket förslaget.

Skolverket ser positivt på att involvera barn i planeringen och genomförandet av insatsen.

15.2.2

Vuxnas förutsättningar och förmåga till upptäckt samt att agera vid tecken på våld ska förbättras.

Förbättrade rutiner för upptäckt inom skolan.

Skolverket tillstyrker förslaget.

Skolverket vill dock framhålla att skolans ansvar för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet behöver utgå från lokala förhållanden och elevernas behov, omfatta all personal och vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete. Skolverket vill lyfta fram att det stöd som utvecklas bör tydliggöra vuxenansvaret i barnets förskole- och skolmiljö.

Om förslaget genomförs vill Skolverket även framhålla samverkan och samordning av insatser till barn och unga som en viktig grund i arbetet att motverka olika former av våld. Om samverkansvägar, vägledning och stöd finns att få för att kunna uppmärksamma de barn som behöver det kan ett upparbetat samverkansarbete som är hållbart vara av värde snarare än att alla ska ha all kunskap om allt.

Om att ställa frågor om våld inom vård och omsorg

Om Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) i samverkan med Socialstyrelsen ska kartlägga behov och utbud av metoder och arbetssätt för att screena för våld inom barnhälsovården och elevhälsan, samt bedöma metodernas lämplighet eller användbarhet är Skolverkets ställningstagande att myndigheten bör vara en samverkande aktör i uppdraget.

15.3.5**Stärka förutsättningarna för vuxna som möter barn i samhällsvården att ge betydelsefullt stöd**

Skolverket tillstyrker förslaget.

Skolverket ställer sig positivt till att bidra i ett sådant uppdrag där en annan myndighet ansvarar för att ta fram informations- och stödmaterial till förskole- och skolpersonal.

Förbättrade förutsättningar för skolpersonal att ge vardagsnära stöd till barn i samband med våldshändelser

Skolverket tillstyrker förslaget.

Skolverket ställer sig positivt till att samverka i ett sådant uppdrag där en annan myndighet utreder eller kartlägger vilka behov målgruppen elevhälsans personal har av kompetensutvecklingsinsatser.

15.5.2**Våld mot barn ska synliggöras i den officiella statistiken**

Skolverket har ingen åsikt i frågan om att se över möjligheterna att låta våld mot barn utgöra ett eget ämnesområde inom den officiella statistiken. Däremot ser Skolverket att våld mot barn borde kunna rymmas inom nuvarande statistikområden, exempelvis området brott under ämnesområdet rättsväsende. Överväganden om ändringar av statistikområden bör också göras tillsammans med beredningen av den hemställan om indelning i ämnes- och statistikområden som SCB och de statistikansvariga myndigheterna skickade till regeringen 2021 och som remitterades 2022 (Fi2022/03526).

Utredningen har föreslagit att regeringen gör nödvändiga kompletteringar i bilagan till förordningen (2001:100) om den officiella statistiken för att säkerställa att samtliga diskrimineringsgrunder inkluderas.

Skolverket tolkar utredningens förslag som att det endast omfattar den nationella trygghetsundersökningen som genomförs av Brottsförebyggande rådet. Med den tolkningen har Skolverket ingen åsikt om förslaget.

Om utredningens förslag ska tolkas som att all statistik om barn ska redovisas utifrån samtliga diskrimineringsgrunder, avstyrker Skolverket förslaget.

För statistiken på skolområdet skulle det innebära stora metodologiska svårigheter och sannolikt innebära ett omotiverat intrång i de registrerades personliga integritet. Skolverket vill i sammanhanget också påminna om den pågående utredningen om mer kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet (U 2022:02) som ska redovisa sina förslag i september.

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Katja Saado
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även Tommy Lagergren, avdelningschef, Mia Martini, enhetschef och Eva Westberg, chefsjurist deltagit.